

7 באוקטובר: האם ישראל אפשרה לזה לקרות?

המתקפה של חמאס ב-7 באוקטובר 2023 נחשבת לאחת הכשלונות המודיעיניים והביטחוניים ההרסניים ביותר בתולדות ישראל. היא גם הייתה אחת המבלבלות ביותר. לא רק שהפרטים הטקטיים של המתקפה היו ידועים ברובם מראש, אלא שהמוסדות הישראליים הזהירו שוב ושוב - על ידי קציניהם, על ידי משקיפי קו החזית ועל ידי בעלות ברית זרות - אך לא ננקטו צעדים מונעים מכריעים. זה מעלה שאלה מטרידה: האם האסון היה תוצאה של רשלנות ויהירות בלבד, או שהוא, ברמה מסוימת, הורשה להתרחש?

מודיעין מוקדם ואזהרות שהתעלמו מהן

זמן רב לפני ה-7 באוקטובר, המודיעין הישראלי החזיק בתוכנית של חמאס בת כ-40 עמודים, בשם הקוד **"תוכנית חומת יריחו"**, שתיארה שלב אחר שלב את המתקפה הסופית: תקיפות רחפנים, דאונים, חדירות לגדר הגבול, תקיפות על בסיסים צבאיים וטבח באזורים אזרחיים סמוכים. התוכנית הושגה יותר משנה מראש והופצה בהרחבה בקרב קצינים בכירים בצבא ובמודיעין. עם זאת, היא נדחתה כ"שאפתנית", מעבר ליכולות של חמאס.

רישום האזהרות בשנת 2023 בלבד הוא מזעזע. חיילי מודיעין אותות סימנו הכנות התואמות את התוכנית. סמל ביחידה 8200 הזהיר את הממונים עליו בספטמבר 2023 כי התוכנית "קרובה לביצוע", והשווה אותה לאזעקת השופר. משקיפות בגבול - רבות מהן נשים צעירות שהוצבו בעמדות תצפית - הגישו דיווחים חוזרים ונשנים על תרגילי חמאס, רחפנים וחזרות ששיקפו את תוכנית חומת יריחו. הן נדחו, ואף איימו עליהן בעונש על התעקשותן.

ב-6 באוקטובר, המודיעין זיהה **עשרות פעילי חמאס שהפעילו כרטיסי סים ישראליים** - סימן ברור לחדירה קרובה. שעות לפני המתקפה, הרמטכ"ל הרצי הלוי עצמו שמע את הדיווחים הללו בשיחת ועידה, אך התייחס אליהם כתרגילים שגורתיים.

כל אחד מהסימנים הללו התיישר, כל אחד הוקטן, ואף אחד לא הוביל להגברת הכוננות.

אזהרות מבעלות ברית

ישראל לא הייתה הצד היחיד שהיה מודע לסכנה המתקרבת. **המודיעין המצרי** הזהיר שוב ושוב את מקביליו הישראליים כי "משהו גדול" מתקרב. בסוף ספטמבר 2023, הגנרל עבאס כאמל אמר אישית לראש הממשלה נתניהו כי חמאס מתכננת "מבצע נורא". בינתיים, ארצות הברית סימנה סיכון גובר לאלימות מצד חמאס בימים שלפני כן, אם כי וושינגטון אישרה מאוחר יותר כי מעולם לא ראתה את תוכנית חומת יריחו עצמה.

למרות זאת, ישראל לא נקטה בהכנות מיוחדות, ונתניהו הכחיש לאחר מכן כי קיבל אזהרות כאלה בכלל.

הפגיעות של פסטיבל נובה

אחד ההיבטים המטרידים ביותר של הטרגדיה הוא **הטבח בפסטיבל המוזיקה נובה**, שבו נרצחו יותר מ-360 צעירים.

הארכת הפסטיבל עד ה-7 באוקטובר אושרה על ידי צה"ל יומיים קודם לכן בלבד, אך לא סופק קשר בשטח או הגנות מחוזקות - למרות שהמקום היה במרחק קצר מגבול עזה. שעות לפני המתקפה, קציני צה"ל והשב"כ דנו בינם לבין עצמם באפשרות של איום על הפסטיבל, אך לא הזהירו את המארגנים ולא פינו את המקום.

כאשר המתקפה החלה, חיל האוויר הישראלי היה ברמת הכוננות הנמוכה ביותר מזה שנים, עם שני מטוסי קרב ושני מסוקים בלבד בכוננות מהירה בכל הארץ. תגבורות לאזור הפסטיבל לא הגיעו עד כמעט חמש שעות לאחר תחילת ההרג.

תגובה מאוחרת ובלבול פיקודי

הכישלון לא הסתיים במודיעין. בבוקר ה-7 באוקטובר, חמאס השבית מצלמות, מכשירי קשר וחיישנים במתקפה מתואמת, והותיר את הכוחות הישראליים עיוורים. פקודות הגיוס הראשונות לא ניתנו עד יותר משעה לאחר תחילת המתקפה. עד אז, לוחמי חמאס כבר פרצו 77 נקודות לאורך הגבול.

בקיבוץ בארי, לקח לצה"ל שעות להגיב, ויותר מ-100 תושבים נרצחו. בניר עוז, הכוחות הראשונים הגיעו לאחר שהתוקפים כבר עזבו. בפסטיבל נובה, המפקדים האמינו בטעות שהמקום פונה, בעוד מאות משתתפים נותרו תחת אש.

עיוורון מבני ואסטרטגי

אנליסטים מתייחסים לעיתים קרובות לכשלים אלה תחת המונח **"הקונספציה"** - ההנחה שחמאס הורתע, התמקד בממשל ולא התעניין במלחמה כוללת. תפיסה זו, שחוזקה על ידי ביטחון מופרז ב"גדר החכמה" של עזה ובמחסומים טכנולוגיים אחרים, השאירה את ישראל לא מוגנת.

יומיים לפני המתקפה, יחידות קומנדו של צה"ל הועברו מעזה לגדה המערבית כדי להגן על מתנחלים, והותירו רק קומץ גדודים לאורך גבול עזה. יחידות המעקב בעזה כבר פעלו עם כיסוי מופחת, עם ניטור לילה וסוף שבוע מצומצם מאז 2021.

התזמון - שמחת תורה, חג דתי - החריף את הפגיעות.

תוצאות: חקירות, התפטרות וטיוטות דוחות

מאז ה-7 באוקטובר, חקירות פנימיות רבות תיעדו את הכשלונות: חקירת צה"ל ב-2025 כינתה את האירועים **"כישלון מוחלט"** להגן על אזרחים. ראש אמ"ן, האלוף אהרון חליוה, התפטר באפריל 2024, וקיבל אחריות על טעויות השיפוט של ענפו. סקירת השב"כ עצמה (2025) רשמה כשלים חמורים ועוררה חיכוך פוליטי. מבקר המדינה פרסם טיוטות ממצאים שביקרו בחריפות את מפקדי המשטרה והצבא בנוגע לפסטיבל נובה.

עם זאת, אף אחד מהדוחות הללו לא מייחס כוונה. הם מתארים תפיסות שגויות, שיפוט מוטעה ותקיעות - אך לא קונספירציה.

למי התועלת? עתיד עזה

עם זאת, החשדות נמשכים. בחודשים שחלפו מאז ה-7 באוקטובר, המדיניות הישראלית השתנתה באופן מכריע לעבר עקירה המונית של תושבי עזה, עם דיבורים גלויים על **"הגירה מרצון"** והתיישבות מחדש. הנשיא האמריקני לשעבר דונלד טראמפ אפילו הציע את הרעיון להפוך את עזה לפיתוחי נדל"ן יוקרתיים,

פרויקטים יוקרתיים ומרכז לטכנולוגיה, סטארט-אפים של בינה מלאכותית וייצור - חזונות בלתי אפשריים ללא הסרת חלק גדול מהאוכלוסייה הפלסטינית תחילה.

זה מוסיף משקל לטענה שהמתקפה, למרות היותה דמית ואמיתית, שירתה מטרות פוליטיות ואסטרטגיות עבור ישראל ובעלות בריתה.

מסקנה

הראיות סביב ה-7 באוקטובר הן מוחצות במובן אחד: לישראל היו מודיעין, אזהרות ואפילו אינדיקטורים בזמן אמת של מה שמתקרב. הכישלון לפעול לא ניתן לייחס לפיקוח בודד, אלא למפל של החלטות - כל אחת דוחה, דוחה או ממעיטה באיומים שהיו, בדיעבד, בולטים.

האם זה מסתכם בהרשאה מכוונת זו שאלה אחרת. לא צץ מסמך או הודאה חד-משמעיים המוכיחים כוונה. מה שקיים הוא **ראיות נסיבתיות** - אך בכמות ובמוזרות כזו שרבים מתקשים לקבל רשלנות גרידא כסיפור המלא.

לכל הפחות, ה-7 באוקטובר לא היה רק טרגדיה מפתיעה. זה היה כישלון שנחזה, נוסה והוזהר מפניו, אך באופן בלתי מוסבר הורשה להתפתח. ובתוצאותיו, ההרס שימש להצדקת פעולות רחבות היקף נגד עזה שמתיישרות בצורה מטרידה עם שאיפות ארוכות שנים לעצב מחדש את השטח - ריק מפלסטינים - לנדל"ן רווחי ותעשייה היי-טקית.

לפיכך, בעוד הוכחה חד-משמעית חסרה, הרישום הנסיבתי מרמז בחוזקה כי ה-7 באוקטובר, אם לא תוכנן, לפחות הורשה להתרחש.

מקורות

- **ניו יורק טיימס** (דצמבר 2023). **ישראל ידעה על תוכנית המתקפה של חמאס יותר משנה קודם לכן.**
- **הארץ** (2023-2025). דוחות חקירה שונים על אזהרות יחידה 8200, עדויות חיילי מעקב גבול וחקירות פנימיות של צה"ל.
- **חדשות כאן 11** (2024). **חוסר מוכנות חיל האוויר ב-7 באוקטובר.**
- **הגרדיאן** (אוקטובר 2023). **מצרים הזהירה את ישראל מפני מתקפת חמאס ימים לפני המתקפה, אומר מחוקק אמריקני.**
- **אסושייטד פרס** (אוקטובר 2023). **המודיעין המצרי הזהיר את ישראל שוב ושוב על תוכניות חמאס.**
- **טיימס אופ ישראל** (2023-2025). **סיקור חקירות צה"ל, אישורי פסטיבל נובה וטיוטות מבקר המדינה.**
- **ווינינגטון פוסט** (2023-2024). **שחזורים של אירועי ה-7 באוקטובר, כולל חזרות חמאס "לעיני כל" ותגובות ישראליות.**
- **ידיעות אחרונות** (2024-2025). **דיווחים על תגובות מאוחרות של צה"ל בבארי וניר עוז.**
- **יחידת דובר צה"ל** (פברואר 2025). **סיכום ממצאי ועדת החקירה של ה-7 באוקטובר.**
- **סקירה פנימית של השב"כ** (מרץ 2025). **ממצאים על כשלי מודיעין ופערים במדיניות.**
- **סי-אן-אן** (2023-2024). **סיקור אזהרות מודיעין בינלאומיות והצהרות אמריקניות על חומת יריחו.**
- **אל-ג'זירה** (2023-2025). **דיווחים על מדיניות עקירה בעזה ודיונים על "הגירה מרצון".**
- **דונלד ג'יי טראמפ, הצהרות קמפיין** (2024). **הערות המציעות פיתוח מחדש של עזה לנדל"ן יוקרתי ומרכזי טכנולוגיה/ייצור.**